

НАУКОВЕ ЖИТТЯ

МЕХАНІЗМ ЕКОНОМІЧНОГО ТА СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ СЕЛА В СУЧАСНИХ УМОВАХ: ПОТЕНЦІАЛ, ПРОБЛЕМИ, ТЕХНОЛОГІЇ

(науково-практичний семінар у рамках Восьмих регіональних та муніципальних читань, с. Остап'є, 21 травня 2015 року)

У рамках Восьмих регіональних і муніципальних читань 21 травня 2015 року на базі Остап'ївської сільської ради Підволочиського району Тернопільської області відбувся *Науково-практичний семінар "Механізм економічного та соціального розвитку села в сучасних умовах: потенціал, проблеми, технології"*.

Організатором семінару виступила кафедра державного і муніципального управління ТНЕУ (факультет державного управління), яка цим заходом розпочала святкування 40-річчя з часу свого створення. Співорганізатори заходу – Національне агентство України з питань державної служби, Підволочиська районна державна адміністрація, Підволочиська районна рада, Остап'ївська сільська рада Підволочиського району.

Мета заходу – ознайомлення з перспективами функціонування сільських поселень в умовах нової матриці адміністративно-територіального устрою України та вироблення рекомендацій щодо забезпечення їх економічного й соціального розвитку на основі впровадження в управлінську діяльність органів місцевого самоврядування сучасних технологій муніципального менеджменту.

У роботі науково-практичного семінару взяли участь 40 учасників – голова Підволочиської районної державної адміністрації Руслан Белошицький, голова Підволочиської районної ради Петро Копчак, сільські голови Підволочиського району, науковці кафедр державного і муніципального управління та фінансів Тернопільського національного економічного університету.

Робота семінару зосередилася на таких проблемних напрямках:

1. Село як об'єкт управління: особливості, функції, економічне значення й соціальне навантаження, проблеми розвитку.
2. Село в умовах нових координат адміністративно-територіальної реформи: периферія чи шанс для розвитку.
3. Дилема узгодження державних, регіональних і місцевих інтересів у процесі забезпечення економічного й соціального розвитку села.
4. Технології забезпечення економічного й соціального розвитку села: зарубіжний та вітчизняний досвід.
5. Ресурси сільських територій: потенціал та проблема ефективного використання.
6. Концепція сталого розвитку сільських територій як нова парадигма місцевого розвитку.

Координували роботу науково-практичного семінару завідувач кафедри державного і муніципального управління ТНЕУ, д.е.н., професор Алла Мельник, професор кафедри державного і муніципального управління ТНЕУ, д.е.н., професор Григорій Монастирський та Остап'ївський сільський голова Петро Савончак.

Науковці і практики обговорили практичні аспекти реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, Закону України “Про співробітництво територіальних громад” та Закону України “Про добровільне об’єднання територіальних громад”, що започаткували реалізацію адміністративно-територіальної реформи в Україні, яка кардинально змінює статус сільського поселення в системі адміністративно-територіального устрою.

Учасники науково-практичного семінару констатували, що:

– сучасний соціально-економічний стан сільських поселень свідчить про гостру необхідність пошуку нових шляхів забезпечення їх економічного і соціального розвитку на основі підвищення конкурентоспроможності сільської системи. Виявлено низку типових явищ, які є викликами сучасного економічного розвитку сіл. Будь-який економічний розвиток, в т.ч. економічний розвиток сіл має певні цілі. Щодо муніципальних утворень – це надання благ і послуг зі специфічними властивостями. Для реалізації цієї цілі має бути певна економічна основа – власність (в цьому разі комунальна власність, що належить територіальній громаді) і ресурси, які виступають факторами економічного зростання. Проблема їх нестачі або неефективного використання виступає однією із найсерйозніших перешкод у забезпеченні економічного розвитку. Для досягнення цілей економічного розвитку сільські поселення в рамках новостворених громад мають зробити стратегічний вибір, розробити стратегію свого розвитку;

– становлення ефективного місцевого самоврядування в Україні блокують такі проблеми: законодавча нерегламентованість формування та функціонування соціально-економічної системи “громада” як суб’єкта економічних відносин; надзвичайно велика чисельність дрібних нежиттєздатних сільських адміністративно-територіальних утворень; переважання соціальних об’єктів у структурі матеріальної частини комунальної власності; управління місцевими фінансами в режимі поточних витрат без врахування необхідності їх використання для реалізації стратегічних цілей; невідпрацьованість технологій муніципального менеджменту.

Узагальнення результатів, отриманих у процесі роботи науково-практичного семінару, дало змогу зробити такі практичні рекомендації:

– необхідною умовою сталого розвитку села є реформування адміністративно-територіального устрою. Здійснення реформи адміністративно-територіального устрою може вирішити питання ефективності використання бюджетних коштів, зростання дохідної частини місцевих бюджетів, покращення якості та просторово-часової доступності соціальних послуг для населення, вирішити низку проблем щодо транспортного сполучення, вивезення та утилізації сміття, водопостачання, утримання та ремонту доріг. Водночас сприятиме зупинці деградації сільської поселенської мережі, зменшенню соціокультурної різниці між містом та селом.

– для удосконалення організаційної структури місцевого самоврядування необхідною є зміна принципу функціонування інституту секретарів сільських рад, не як виборних осіб, а професійних менеджерів-управителів з адміністративної діяльності;

– сучасна модель управління базовими громадами має ґрунтуватись на засадах муніципального менеджменту з усіма його складовими: муніципальним маркетингом, фінансовим менеджментом, муніципальною логістикою, кадровим менеджментом, проектним менеджментом, антикризовим управлінням, ризик-менеджментом, застосуванням інструментарію стратегічного і ситуативного управління;

– реалізація концепції менеджменту в управлінні економічним і соціальним

розвитком новостворених громад потребуватиме зміни ідеології управління розвитком первинних адміністративно-територіальних одиниць, комплексного навчання службовців органів місцевого самоврядування технологіям муніципального управління, впровадження компонентів спеціального економічного інструментарію муніципального менеджменту в цей процес;

– зміна ідеології управління розвитком територіальних спільнот низового рівня має виходити з їх розуміння не як адміністративно створених територіальних одиниць, а як муніципальних утворень, що є суб'єктами економічних, соціальних і політичних відносин;

– необхідно практично реалізувати норми Закону України “Про співробітництво територіальних громад” та Закону України “Про добровільне об'єднання територіальних громад”, за якими інтеграція територіальних громад різних населених пунктів може відбуватися у двох формах: 1) територіальне об'єднання, коли територіальні громади близько розміщених сіл, міст, селищ та прилеглих сіл формують єдину громаду й спільні органи місцевого самоврядування; 2) функціональне об'єднання, за якого територіальні громади різних населених пунктів інтегрують фінансово-матеріальні зусилля для виконання лише певних функцій, залишаючись самостійними громадами з автономними органами місцевого самоврядування. Однак формування громади за критерієм величини та чисельності населення не має бути самоціллю адміністративно-територіальної реформи, оскільки наявність цих характеристик не гарантує забезпечення економічного й соціального розвитку територіальних спільнот низового рівня. Проведення адміністративно-територіальної реформи на первинному рівні вимагає визначення та дотримання законодавчо закріплених критеріїв інтеграції територіальних громад на основі врахування їх історичних, етнічно-національних, культурних, соціальних особливостей та економічної доцільності. Результативність заходів, спрямованих на укрупнення первинних територіальних утворень, можлива лише за умови застосування в процесі управління їх комплексним розвитком підходу, який би базувався на принципах муніципального менеджменту, що успішно застосовуються в країнах Європейського Союзу;

– у процесі підготовки територіальних громад до об'єднання необхідно створити фінансово-матеріальні умови інтеграції. Необхідно передбачити використання державою важелів економічного зацікавлення ресурсозабезпечених територіальних громад формувати об'єднану спільноту з нежиттєздатними утвореннями шляхом надання цільових субвенцій з державного бюджету; передачі державних часток у статутних фондах підприємств в управління органам місцевого самоврядування; закріплення окремих загальнодержавних податків за місцевими бюджетами; передачі земельних ділянок, що перебувають у державній власності, в комунальну власність;

– забезпечення сталого розвитку сільських поселень має відбуватися в рамках чотирьох напрямків: створення умов для проживання на сільських територіях; забезпечення техногенної та екологічної безпеки; підвищення конкурентоспроможності сільського господарства; удосконалення системи управління розвитком сільських територій;

– у рамках створення умов для проживання в сільських поселеннях необхідно: впровадження соціальних стандартів і нормативів у сільській місцевості, проведення паспортизації сільських населених пунктів; поліпшення демографічної ситуації, зайнятості та підвищення доходів сільського населення; розвиток об'єктів інженерної інфраструктури; підвищення якості освітніх послуг відповідно до стандартів початкової,

базової і повної середньої, професійної та позашкільної освіти; розвиток лікувально-оздоровчої мережі (реконструкція, ремонт та будівництво нових закладів охорони здоров'я та якості медичного обслуговування сільського населення); розвиток мережі фізкультурно-спортивних закладів та спорту; розвиток культурно-дозвільної мережі; відновлення та охорона об'єктів історичної, природної та культурної спадщини на сільських територіях; створення сприятливих умов проживання в селі; розвиток шляхової мережі на сільських територіях; поліпшення мережі сільських відділень зв'язку; розвиток сільського аграрного туризму, народних промислів, підприємництва.

Результати науково-практичного семінару показали, що питання модернізації територіального управління на рівні села є надзвичайно багатогранним та потребує особливої уваги з боку інститутів державної влади центрального та місцевого рівнів.

Інформацію підготували:

Мельник Алла,

д. е. н., професор кафедри, Тернопільський національний економічний університет;

Монастирський Григорій,

д. е. н., професор кафедри, Тернопільський національний економічний університет.